

Оригинални научни рад
УДК: 811.163.41'367.335
811.163.41'371
DOI: 10.5937/zrffp56-63547

ПРЕПОРУКА ИСКАЗАНА САСТАВНОМ РЕЧЕНИЦОМ С КОНДИЦИОНАЛНИМ МЕЂУКЛУДУЗДНИМ СЕМАНТИЧКИМ ОДНОСОМ

Марина Ј. ШАФЕР¹
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српски језик и лингвистику
Нови Сад (Србија)

¹ marina.safer@ff.uns.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0001-9443-6558>

Примљен: 16. 12. 2025.

Прихваћен: 23. 6. 2026.

ПРЕПОРУКА ИСКАЗАНА САСТАВНОМ РЕЧЕНИЦОМ С КОНДИЦИОНАЛНИМ МЕЋУКЛАУЗАЛНИМ СЕМАНТИЧКИМ ОДНОСОМ²

Кључне речи:
саставне реченице;
независносложене
реченице;
кондиционалност;
условне клаузе;
преорука;
обећање.

Сажетак. У раду се испитује један тип саставних реченица међу чијим се клаузама уочава и условно-последични семантички однос – првом клаузом даје се каква *преорука*, док друга клауза има вредност *обећања* које ће уследити након извршења онога што се препоручује. Оваква независнослужена реченица може се трансформисати у зависнослужену реченицу са условном клаузом, будући да извршење преоруке представља *услов* за ступање на снагу најављених позитивних *последица*, односно обећања (уп. *Десет минута пре спавања урадиће ову вежбу и заборавићеће на несаницу* → *Ако десет минута пре спавања урадиће ову вежбу, заборавићеће на несаницу*). За корпус су одабрани онлајн текстови новинарског функционалног стила (преузети с различитих сајтова, нпр. *b92.net*, *zena.blic.rs*, *direktno.rs*, *muskimagazin.rs* и др.), и то из рубрика у којима се дају преоруке различите врсте – оне које се тичу здравља, моде, уређења дома, неге биља и сл. Посматране су како синтаксичке особине овако формианих саставних реченица (експлицирање, односно изостављање везника, глаголски облици предиката двеју клауза и сл.), тако и њихове семантичке особине (нпр. лексичка семантика глагола којима се лексикализују предикати), као и прагматичке функције (говорни чин клауза).

² Ово истраживање подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-34/2026-03), под којим се реализује финансирање научноистраживачког рада на Филозофском факултету у Новом Саду.

Предмет и циљеви истраживања

Предмет овог рада представља један тип саставних реченица, најчешће, али не и нужно, двопредикатских, које се могу трансформисати у зависносложену реченицу са условном клаузом (а у условну клаузу, тј. у протазу, по правилу се трансформише прва саставница). Оваква трансформација омогућена је тиме што је између прве и друге саставнице присутан условно-последични семантички однос – првом саставницом даје се *йрейорука*, док се другом саставницом описује *йоследица* која ће уследити уколико се изврши препоручена радња (тј. уколико се испуни наведени *услов*), а која је обавезно позитивна по саговорника³ (тј. читаоца), те се за другу саставницу може рећи да представља својеврсно *обећање* адресату, уп. *Пейнаесџ минуџа йре свакоџ одрока йоједџе јадуку и сиџурно љеџе йојесџи йола йорџије мање* → *Ако йейнаесџ минуџа йре свакоџ одрока йоједџе јадуку, сиџурно љеџе йојесџи йола йорџије мање*. Циљ рада је да се испитају и опишу синтаксичке, семантичке и прагматичке особине овако формираних саставних реченица, односно да се уоче карактеристике прототипичних саставних реченица с кондиционалним међуклаузалним семантичким односом, и то оних којима се нешто препоручује или саветује, а које се јављају у журналистичким текстовима. Посматраће се начин на који се повезују саставнице – синдетски или асиндетски, те глаголски облици којима су предикати двеју (или више) саставница формализовани; учиниће се осврт на семантику глагола који лексикализују предикате (нпр. анализираће се фреквентно појављивање одређених глагола у другој саставници, попут глагола *заборавџи* и *имџи*, односно *уживџи* и *уверџи се*; употреба израза с модалним значењем у првој саставници и сл.), као и на општи семантички склоп оваквих клауза; потом ће се дати приказ прагматичке функције саставница, која је већ

³ „Саговорник је лице које заједно са говорним лицем конституише говорну ситуацију без обзира на то да ли је комуникација усмена или писмена или се остварује неким другим медијем” (Поповић, 2005, стр. 660). Дакле, под термином *саговорник* подразумеваће се било који анонимни, фиктивни или неодређени саговорник – па тако и *чиџалац*.

унапред постављена, будући да су одабране само оне копулативне реченице са условно-последичном семантиком чијом се првом клаузом нешто препоручује, а другом обећава позитиван исход.

Корпус истраживања

За корпус истраживања одабрани су текстови журналистичког стила, преузети с разних интернет портала, као што су: *b92.net*, *zena.blic.rs*, *objektiv.rs*, *naslovi.net*, *alo.rs* и сл., при чему су узети у обзир и неки локални сајтови, попут *025.rs*, *021.rs*, *nsuzivo.rs* итд., али и апликације попут *Фејсбука*, *Инстаграма* и *Јуџијуба*.⁴ Посматране су у првом реду рубрике које су засићене оваквим типом реченица – оне које имају за циљ да нешто препоруче, у којима се дају одређени савети читаоцу, уз исказивање позитивних последица које ће потом уследити: то су рубрике које се могу тицати уређења дома, одржавања баште, здраве исхране, моде, љубави, вежбања и сл. (нпр. *Лейоша и здравље*, *Сујержена*, *Кућа и њородица*, *Здравље* итд.). У овој врсти текста уочена је изузетна фреквентност саставних реченица које су предмет овог истраживања.

Сасѣавне реченице с кондиционалним међуклаузалним семантичким односом

Исказивање семантичке категорије кондиционалности у српском језику највише је испитивано на нивоу зависносложене реченице – о кондиционалној клаузи писано је много (највише су описиване њене синтаксичке и семантичке особине, те је на тим критеријумима заснована и класификација кондиционалних клауза у домаћој нормативнограматичкој и научној литератури), док се кондиционалност на нивоу просте и на нивоу независносложене реченице спомиње само у појединачним радовима, те у одељцима граматика у којима се описују значења падежа и глаголских прилога и придева,⁵ односно у којима се спомињу додатна значења која могу имати независносложене реченице. Када је реч о *сасѣавним* (*којулајивним*) *реченицама*, које су у фокусу овог истраживања, случајеве са присуством условно-последичног међуклаузалног односа уочили су Силић и Прањковић (Silić i Pranjković,

⁴ Целокупан списак коришћене грађе дат је на крају рада.

⁵ Падежи с кондиционалним значењем спомињу се у: Антонић, 2005, стр. 119–300; Ковачевић, 2012, стр. 198–200; Пипер и др., 2022, стр. 398–460; Radovanović, 1990, стр. 13–27 и др., док се о партиципима и герундима с кондиционалним значењем говори у: Ковачевић, 2012, стр. 200; Пипер, 2005, стр. 812–826; Ivić, 1983, стр. 155–176; Radovanović, 1977, стр. 104–107 и др.

2005, стр. 322–327),⁶ те Мразовић и Вукадиновић (Mrazović i Vukadinović, 2009, стр. 600–606),⁷ а за овај рад значајно је и истраживање Вере Васић, која проналази овакве примере у старијим и (у време спроведеног истраживања) новијим рекламним огласима (Vasić, 1995, стр. 139–140), уп.:

Читај, узми, нећеш се кајати (1897); Ugradite stambene krovne prozore VPO i imat ćete ugodan potkrovni stan! (1985).⁸

Независносложене реченице с кондиционалним међуклаузалним семантичким односом предмет су анализе и наших истраживања: у једном раду су ове реченице ексцерпиране из текстова промотивних (акцијских) понуда (Шафер, 2019а, стр. 169–181),⁹ док су у другом приказане оне којима се исказују директив и претња (Шафер, 2020, стр. 189–206).¹⁰

У опсежној студији о кондиционалним конструкцијама, Храковски¹¹ уочава да се кондиционалност у више различитих језика може исказати и саставним реченицама – и у другим језицима, као што је случај и у српском

⁶ Нпр. *Kucajte i otvorit će vam se* [→ *Ako kucate / ako budete kucali, otvorit će vam se*] (Silić i Pranjković, 2005, стр. 322); *Donesite još, sve ćemo kupiti* (2005, стр. 327). Силић и Прањковић констатују да „kod sastavnih rečenica može u prvome planu biti uzročno-posljedični, mjesni, vremenski, načinski ili uvjetni odnos među surečenicama”, а горенаведеним примерима приписују условно (*увјетно*) значење (2005, стр. 322–323). Слични случајеви уочени су и у Шафер, 2019б, стр. 147–148, уп. *И рече им Исус: Хајдећие са мном, и учинићу вас ловцима људскијем* (Мат 1:17); *Иишйићие, и гаћи ће вам се; шражићие, и наћи ћећие* (Мат 12:7) (2019б, стр. 148).

⁷ Нпр. *Ostavi decu bez nadzora, prevrnuće ti celu kuću* [→ *Ako decu ostaviš...*]; *Pomози mi, (molim te), бићу ti до groba zahvalna; Pruži mu mali prst, узеће ti целу руку; Uradi to, (Probaj samo to da uradiš) па ћеš видети шта ће те снаћи* (Mrazović i Vukadinović, 2009, стр. 606). Овакве примере Мразовић и Вукадиновић сврставају у неуведене зависне реченице, и то оне „са обликом императива на почетку реченице” (2009, стр. 606).

⁸ „Drugom klauzom označava se uzrok tipa motiva, kojim se obrazlaže predlog izrečen prvom klauzom. Pošto se na pragmatičkoj razini ovim klauzama izražavaju predlog i obećanje, one se mogu smatrati i supstituentima složene rečenice s kondicionalnom klauzom namesto klauze s imperativnim predikatom” (Vasić, 1995, стр. 140).

⁹ Примери независносложених реченица у промотивним акцијским понудама слични су онима који су предмет овог рада, уп. *Kupite bilo koji Nivea Sun proizvod i dobićete jedan od sledećih poklona: lopta za plažu, japanke, frizbi* → *Ako kupite bilo koji Nivea Sun proizvod...; Kupite svoje omiljene preparate u vrednosti preko 1000 dinara i na poklon ćete dobiti komplementarni preparat koji će upotpuniti negu vaše kože* (Шафер, 2019а, стр. 173). Овакви случајеви неће бити анализирани у овом раду, иако би се и акцијске понуде могле сврстати у препоруку у ширем смислу.

¹⁰ Првом саставником исказује се каква забрана, наредба и сл., док друга има вредност претње. Уп. *Слушај, мали, најправи још један љроблем и имаћеш љосла са мном* → *Ако најправиш још један љроблем, имаћеш љосла са мном; Трамиј зайрећиио Ирану: Најаднићие нас и дићећие унишйићени* (Шафер, 2020, стр. 195).

¹¹ У овој студији се наводе, анализирају и упоређују подаци о кондиционалним конструкцијама у чак 24 типолошки различита језика (Храковскиј, 2005).

језику, аутор запажа употребу императива у првој клаузи (Xrakovskij, 2005, стр. 10, 47–48).¹²

Говорни чин њрејоруке и саветѡа

Говорним чином препоруке „govornik ili anonimni inicijator na osnovu svoje kompetencije црицује sagovornika na акцију”, а полази се од тога да саговорници имају поверење у говорниково познавање ствари (Mrazović i Vukadinović, 2009, стр. 721). Иако између говорног чина препоруке и говорног чина савета поједини аутори праве (суптилну) разлику,¹³ Вера Васић закључује следеће: „Kako se ni na sintaksičkoj ni na semantičkoj razini glagoli *preporučiti/preporučivati* i *savetovati* gotovo uopšte ne razlikuju, ni između govornog čina preporuke i govornog čina saveta nema većih razlika” (Vasić, 1995, стр. 63). Стога се и примери у овом раду могу сматрати и препоруком и саветом, а будући да су сви ексцерпирани из текстова журналистичког стила (а саветовање је, према појединим ауторима, пре свега одлика разговорног функционалног стила),¹⁴ даће се предност термину *њрејорука*, али је он у овом раду схваћен у ширем смислу речи. Заједничка илокутивна функција и савета и препоруке јесте „анимирање саговорника на чин који је у интересу саговорника”¹⁵ (Поповић, 2005, стр. 1033), а посматрано из перспективе узрочно/условно-последичног односа, који је у фокусу овог истраживања, то би значило да по извршењу наведених директива (препоруке, односно савета)¹⁶ следи последица која је позитивна по судбину (будућност) саговорника. Управо такви примери саставних реченица у новинарским текстовима предмет су овог истраживања.

¹² Уп. *Give me a place to stand, and I will move the globe; Dajte mně točku opory, i ja perevernu globe* [Дајѡе ми ѡачку ослонца и ѡмерућу ѡланеѡу]; *Tell the truth, and you (will) lose your friendship* [Реци истѡину и ѡудиш ѡријатѡељство] (Xrakovskij, 2005, стр. 47).

¹³ Када је реч о говорном чину савета, није толико важна компетенција говорника, али је он у односу на саговорника ипак „најчеће superiorнији u pogledu znanja i iskustva” (Mrazović i Vukadinović, 2009, стр. 698). Личен истиче да је основна разлика између препоруке и савета у томе што говорним чином препоруке говорник преноси неко опште искуство, а чином савета лично искуство (Ličen, 1987, стр. 125). Наводи се и то да се препорука ограничава на функцију вредновања, док савет има првенствено усмеривачки карактер (Mrazović i Vukadinović, 2009, стр. 698).

¹⁴ Савет се може интерпретирати исказом: *Уради ѡо, ѡо бих и ја урадила да сам на ѡвом месѡу* (Mrazović i Vukadinović, 2009, стр. 698).

¹⁵ Осим савета и препоруке, овакву илокутивну функцију имају и предлог, понуда, позив, па и упуство и упозорење (Поповић, 2005, стр. 1033). Наведени говорни чинови неће бити у фокусу овог истраживања, мада су неки од њих врло слични препоруци и савету.

¹⁶ Остин и препоруку и савет сврстава у егзерцитиве (Austin, 1962, стр. 155), а Серл у директиве (Searle, 1976, стр. 17). И у релевантној домаћој литератури која се тиче говорних чинова примењује се Серлова класификација (Поповић, 2005, стр. 1033–1038; Mrazović i Vukadinović, 2009, стр. 698–699, 721).

Анализа корпуса

Сви ексцерпирани примери биће класификовани према синтаксичким особинама саставне реченице: према начину повезивања прве и друге независне клаузе (асиндетско или синдетско повезивање), односно према глаголским облицима којима су предикати независних клауза формализовани. Издвојено је укупно седам група (а–е), при чему су се у појединим групама формирале и подгрупе са одређеним глаголским лексемама, издвојеним на основу фреквентности појављивања у испитиваном корпусу.

(а) У првој групи примера саставнице независносложене реченице повезане су саставним везником *и*, што је у испитиваном корпусу најчешћи случај. Предикат прве саставнице формализован је императивом, док је предикат друге у футуру првом. Оваква комбинација глаголских облика у предикатима не изненађује, када се узме у обзир да се првом саставницом даје каква препорука, директив – шта саговорник (читалац) треба да учини, док се другом даје обећање, тј. последица (обавезно позитивна), која се, свакако, тиче сфере будућности – она ступа на снагу тек *након* примене одређене препоруке или савета. Следи неколико примера:

$V1_{Imp} + [и] + V2_{FutI}$ ¹⁷

(1) *Počnite da vežbate* još danas *и* *imaćete* savršeno isklesano telo (zena.blic.rs, 26. 4. 2017)¹⁸ → *Ако ћочнећте да веждате још данас, имаћећте савршено исклесано тело*;

(2) *Imaćete* čvrst san: Deset minuta pre spavanja *uradite* OVU vežbu *и* *zaboravićete* na nesanicu (objektiv.rs, 8. 3. 2023) → *Ако гесет минута пре спавања урадићте ову вежду, заборавићећте на несаницу*;

(3) *Izbacite* alkohol bar na mesec dana *и* *videćete* pozitivne efekte (b92.net, 8. 10. 2018) → *Ако избадићте алкохол бар на месец дана, видећећте позитивне ефекте*;

(4) SUTRA JE SVETI TRIFUN: *Uradite* samo jednu stvar *и* *naći ćete* LJUBAV SVOG ŽIVOTA! (plandisteonline.com, 13. 2. 2017);

(5) 15 minuta pre svakog obroka *pojediti* jabuku *и* *sigurno ćete pojesti* pola porcije manje (cosmopolitan.com, 7. 3. 2018);

¹⁷ V1 означава први предикат, а V2 други, док је у доњем индексу наведен глаголски облик предиката – у овом случају, императив, односно футур први. N ће представљати именицу (номиналну форму), а у доњем индексу се наводи падеж у којем се именица јавља (нпр. N_{Nom}).

¹⁸ Курзивом су истакнути предикати, али и поједини други сегменти у реченици (заменице, прилози и сл.) – они који ће у одређеним групама реченица бити описивани и који су важни за разумевање синтаксичко-семантичке структуре реченице. Везници у реченицама истакнути су подвлачењем. Уз сваки пример у загради се наводи извор из којег је пример ексцерпиран, са датумом објављивања текста.

(6) Hidrogen peroksid *pomešajte* sa vodom i *dobićete* sredstvo koje savršeno otklanja mrlje na odeći, ali i nameštaju, zavesama, tepesima... (b92.net, 8. 3. 2018);

(7) *Smanjite* unos alkohola i *počnite da pijete* vodu i *vaši kilogrami će se vratiti u normalu* (muskimagazin.rs, 29. 3. 2019).

Као што се може видети у наведеним примерима, првом независном клаузом даје се препорука читаоцу, која се тиче исхране, вежбања, састављања средстава за чишћење и сл., док се другом независном клаузом описују позитивне последице – понекад су оне конкретне, као у пр. 5, а некада су опште, неодређене, као у пр. 3, у којем се само наводи да ће адресат *видети позитивне ефекте*. Све реченице могу се исказати и зависносложеном реченицом с кондиционалном клаузом, што је и приказано трансформацијом прва три примера.

Пример 7 показује да се у независносложеној реченици може јавити и више од две саставнице – у овом случају препорука је исказана двома клаузама у саставном односу: изложена су два услова која је неопходно испунити и који заједно дају позитивну последицу по адресата – *нормализовање килограма* (уп. → *Ако смањите унос алкохола и почнете да пијете воду, ваши килограми ће се вратити у нормалу*). У пр. 6 јавља се и једна зависна (релативна) клауза, као део друге саставнице – оне која би се могла трансформисати у аподозу.

Овакве саставне реченице изузетно су фреквентне у самим насловима новинских текстова – циљ је да се већ у наслову представе одређени проблеми који су тема чланка, односно, да се понуде решења тих проблема, те да се читалац наведе да прецизније одговоре потражи у тексту. У примерима ексцерпираним из наслова неретко се користи верзал (што је и у овом раду остављено онако како је уочено и у оригиналу), а честа је и појава показних заменица (*овај, ово* и сл., што се може видети у пр. 2), као и лексеме *ствар* (*једна ствар*, као у пр. 4), док је први предикат сачињен од глагола (*уради*) (пр. 2 и 4). Тако се у наслову само најављује оно што *треба урадити* – а да би се добила пуна информација (шта је то *ово*, које су то *ствари*), потребно је прочитати цео текст. Такав случај уочава се и у следећим примерима:

$V1_{Imp}$ (УРАДИТИ) ОВО + [и] + $V2_{FutI}$

(8) *Uradite ovih osam stvari i stići ćete daleko* (b92.net, 2. 10. 2019);

(9) TRIKOVI KOJI DONOSE BOGATSTVO: *Uradite ovo i uvek ćete imati novca u novčaniku!* (pink.rs, 11. 12. 2017);

(10) ČIM UPADNETE U OČAJANJE, *URADITE OVU SITNU STVAR I NAVUĆI ĆETE BLAGODAT BOŽJU!* (religija.republika.rs, 26. 5. 2025);

(11) Danas je Tucindan: *Uradite ove 3 stvari i privući ćete blagostanje u vaš dom* (objektiv.rs, 4. 1. 2025).

Поред наведеног, уочена је изузетна фреквентност одређених глагола у другој независној клаузи – као последица извршења прве наведене радње, односно радње која се препоручује, у тексту се наводи шта ће саговорник, као резултат, *имати* (пр. 12–14), односно, на које ће све проблеме *заборавити* (пр. 15–20). У првој групи примера јавиће се допуне с позитивним значењем, којима се описује какав пожељан резултат – нешто што би свако волео *да има* (*лице без бора, башића љуна љодова* и сл.), док ће се у другој групи јавити допуне с негативним значењем – неретко исказане лексемом *проблем* (нпр. *проблеми с кичмом*, али и *лоша пробава, умор* и сл.). Допуне могу бити исказане и зависном клаузом (као у пр. 15, 17 и 20, у којима се јавља допунска објекатска клауза), или се пак зависна клауза може јавити уз именичку допуну (као у пр. 14, који садржи релативну клаузу).

$V1_{Imp} + [и] + V2_{FutI}$ (ИМАТИ)

(12) Krastavci će rasti kao iz vode: *Zalijte ih rastvorom sa ova 2 sastojka i imaćete* baštu punu PLODOVA (direktno.rs, 9. 6. 2025);

(13) *Odvojte* tri minuta svakoga dana i *imaćete* lice bez bora (025.rs, 9. 2. 2022);

(14) Zdravlje i lepota: *Radite* samo OVU vežbu 28 dana i *imaćete* telo na kome će vam svi zavideti (pokazivac.com, 30. 9. 2016).

$V1_{Imp} + [и] + V2_{FutI}$ (ЗАБОРАВИТИ)

(15) *Uživajte* u njima [vežbama], *radite* ih svakodnevno i *zaboravićete* da ste ikada imali problem sa leđima (pokazivac.com, 30. 9. 2016);

(16) *Radite* ovih 6 jednostavnih vežbi i *zaboravićete* na probleme s kičmom i leđima, kao na ružan san (uspesnazena.com, 30. 6. 2025);

(17) *Pojedite* OVO VOĆE NA PRAZAN STOMAK odmah ujutro i *zaboravićete* šta je ZATVOR I LOŠA PROBAVA (sd.rs, 30. 11. 2025);

(18) U jutarnju kafu *dodajte* 1 kašičicu ovog praha – i *zaboravićete* na umor do večeri (pink.rs, 7. 9. 2025);

(19) *Skuvajte* pomfrit sa kvascem i *zaboravićete* McDonald's! (YT, 6. 5. 2023);

(20) ODBIJA PRAŠINU! *Naprskajte* ovu mešavinu i *ZABORAVIĆETE* kad ste poslednji put brisali površine! (VIDEO) (informer.rs, 3. 11. 2022);

(21) *Poprskajte* nameštaj ovim domaćim miksom i *zaboravićete* na prljavštinu (prva.rs, 14. 9. 2024).

И у овим примерима изузетно је честа употреба показне заменице *овај*, *ова*, *ово* (пр. 12, 14, 16–18, 20–21), будући да је већина њих преузета из новинских наслова (а заменицом се може упућивати и на претходни део текста).

Нису ретки ни случајеви у којима се јавља глагол *видети* (пр. 22–24), углавном с допунском клаузом којом се представља шта ће то читалац *видети* као позитивну последицу – најчешће је реч о каквој промени (набоље), те допуна често садржи лексеме попут *мењати* (*се*), *промена*, *разлика* и сл.

Прейорука исказана сасјавном реченицом с кондиционалним међуклаузалним семантичким односом

$V1_{Imp} + [и] + V2_{FutI}$ (ВИДЕТИ)

(22) *Kontrolišite* svoje misli *i videćete* kako se stvari menjaju u vašem životu (tensilen.com);

(23) Danas *izgovorite OVU MOLITVU i videćete* kako vam se sudbina menja (dnevno.rs, 3. 12. 2025);

(24) Pita bolja nego iz pekare: *Dodajte* testu samo 1 čašu *ovog* napitka *i videćete* ogromnu razliku! (naslovi.net, 20. 11. 2025).

(δ) Саставнице независносложене реченице могу бити повезане и асиндетски – без везника. У писању ће се јавити запета (као у пр. 25–27), црта (пр. 28 и 29) или пак двотачка (пр. 30), док ће се у говору правити пауза. Уп.:

$V1_{Imp} + [,] + V2_{FutI}$; $V1_{Imp} + [-] + V2_{FutI}$; $V1_{Imp} + [:] + V2_{FutI}$

(25) Plan u šest koraka: *Ovo radite* pola sata pre spavanja, *okrepićete se* (b92.net, 11. 3. 2018);

(26) Jastuci, krpice, tepisi, starinski komadi i prirodna vlakna, odnosno materijali – *kombinujte, uživaćete* u rezultatima (b92.net, 22. 3. 2018);

(27) *Pojedite ovo* voće ujutru na prazan stomak, *trenutno ćete isprazniti* creva: *Zaboravićete* zauvek na lošu probavu (pink.rs, 10. 10. 2025);

(28) Jednu kap *stavite* na vaticu, pa je *ostavite* na dno kante za smeće – *zaboravićete* na neprijatne mirise (b92.net, 19. 3. 2018);

(29) *Napravite* listu šta treba da radite narednog dana – *to će skratiti* pripremu od ranog jutra za najmanje devet minuta (b92.net, 11. 3. 2018);

(30) *Dodajte ovo* u jutarnju kafu svaki dan: *Ubrzaćete* metabolizam *i videćete* razliku u kilogramima (nsuzivo.rs, 2. 4. 2025);

(31) *Izbrojte* do 10 kada poželite da viknete na dete... *isplatiće se* (zena.blic.rs, 26. 7. 2017).

И пр. 28 садржи три независне клаузе, од којих би се, приликом трансформације, прве две трансформисале у протазу, док би трећа заузела позицију аподозе. У пр. 29 уочен је и просентенцијализатор *и*ио, док би се пр. 31 (али и многи други наведени примери групе δ) могао сврстати и у следећу групу примера – примера независних реченица у контактної позицији.

(в) Примери две самосталне реченице у контактної позицији такође могу међу собом формирати кондиционални однос. Понекад је једина разлика између типа в и типа δ у начину писања. У наставку је наведено и неколико оваквих случајева уочених у испитиваном корпусу:

$V1_{Imp} [.] V2_{FutI}$

(32) Radni prostor na poslu, ali i u kući, *ukrasite* sobnim biljkama. *Podići će* vam *raspoloženje, osigurati* dodatnu količinu kiseonika *i ulepšati* radni prostor (cosmopolitan.com, 6. 3. 2018);

(33) Boje: *Neka ih bude tri. Tako ćete dobiti punoću, dubinu prostora* (b92.net, 22. 3. 2018);

(34) *Stavljajte ga [lovor] što više u hranu ili masirajte trbuh uljem lovora nakon obroka. To će da doprinese bržem izlučivanju i preradi hrane u želucu* (b92.net, 3. 8. 2018);¹⁹

(35) PAPRIKE *ćete brati na kante! HITNO uradite ovo. Rezultat će vas oduševiti* (YT, 20. 11. 2025).

У пр. 32 наведено је неколико независних клауза којима се исказује позитивна последица, односно обећање, док се у пр. 34 јављају две независне клаузе којима се исказује препорука, и то у раставном односу. У пр. 33 употребљен је аналитички императив. Могућ је и обрнут редослед независних реченица – прво се исказује последица, а потом услов (пр. 35 → *Пајрике ћеће браћи на канће ако урадиће ово*), мада такви примери нису чести. Додуше, и у овом примеру се позитивна последица (општег, непрецизираног значења – *резултиаћ ће вас огушевићи*) појављује и иза реченице с императивним предикатом.

(г) У следећој групи примера прва саставница је елидирана – јавља се само именица или именичка синтагма у номинативу, док се предикат изоставља, а његово значење се подразумева, уп.:

$N_{\text{Nom}} + V_{\text{FutI}}$

(36) *Sirće u službi lepote: Dva sastojka i perut će nestati* kao od šale (b92.net, 15. 3. 2018) → *Ako [ујоћредитће] гва састјојка, џерутћ ће несћиаћи као од шале*;

(37) *Tri sastojka, 5 minuta i napravite* najbolju kremu za ispucalu kožu (b92.net, 10. 3. 2018);

(38) *Dva sastojka iz frižidera, 15 minuta i zaboravite* na kozmetičara (lepotaizdravlje.rs, 9. 9. 2016);

(39) *Zlatno čudo: Jedna namirnica i imaćete* pramenove kao iz salona (b92.net, 10. 3. 2018);

(40) *Samo nekoliko dobrih namirinica i imaćete* pravu gozbu na tanjiru (ФБ, приватна објава);

¹⁹ У примерима нису вршене нормативне, граматичке, стилске и друге интервенције, па је тако задржана и употреба такозваног *футуроида* – нестандардне форме која се употребљава у значењу футура првог. Он је, пре свега, „својствен разговорном стилу и усменој незваничној комуникацији” (Пипер и др., 2022, стр. 182), а врло је чест и у журналистичком стилу, што показује опсежан корпус на којем је ову форму испитивао Милош Ковачевић (2015, стр. 29–34). Футуроид граде енклитички облик презента глагола *хйеићи* и, уместо инфинитива, конструкција *да + љрезенћ* пунозначног глагола – заправо је реч о „хибридној форми футура првог и сложеног глаголског предиката” (Ковачевић, 2015, стр. 41).

Прейорука исказана сасїавном реченицом с кондиционалним међуклаузалним семантичким односом

(41) *Prvi zalogaj i zaboravićete sve ostalo. Rižoto sa gamborima i šafranom koji budi emocije* (ИГ, *venecija_restoran*, 27. 11. 2025).

Најчешће се наведеном именицом приказује *средсїво* чијом се применом добијају одређени (позитивни) резултати. Овакве форме такође су веома честе у насловима новинских текстова. У пр. 37 и 38 у елидираној клаузи исказује се средство, али и време које је потребно да би се постигли очекивани резултати. Како примери показују, у оваквим насловима неретко се јавља бројчано одређење средстава, односно састојака који су потребни како би се направио одређени производ, а у првој клаузи може се јавити и прилог *само*, којим се наглашава једноставност припреме одређеног производа. И експлицирањем броја састојака и броја минута које је неопходно уложити за справљање датог производа постиже се сличан ефекат – наглашава се лакоћа решења проблема, будући да је обично потребан мали број састојака, односно мало времена.²⁰

(д) Прва независна клауза може имати и предикат формализован презентом, уколико је реч о глаголу или глаголском изразу с модалним значењем. У корпусу су уочене структуре *їоїїредно је* и *довољно је*, при чему друга наведена структура има значење блиско модалном, иако не садржи праву модалну лексему. Наиме, употребом прилошког предиката *довољно је* постиже се сличан ефекат као и употребом прилога *само* – радња коју треба учинити како би се дошло до одређених резултата приказује се као једноставна, а напор који је потребно уложити (број састојака, временско трајање и сл.) – минималан. Поред прилога *само*, те предиката *довољно је*, јавља се и лексема *све* (у конструкцији *све иїїо вам је їоїїредно*), односно *свеїа* (у значењу *само*) и сл.

$V1_{\text{Prez (MOD)}} + [\text{и}] + V2_{\text{FutI}}; V1_{\text{Prez (MOD)}} + [:] + V2_{\text{FutI}}$

(42) *Kako da napravite domaći mladi sir? Potrebno vam je svega nekoliko sastojaka i zaboravićete na kupovni* (24sedam.rs, 21. 10. 2022) → *Ако [уїоїїредїїїе/їримениїїїе] свеїа неколико сасїїојака, заборавићїїїе на куїїовни;*

(43) *Zaboravićete na sve probleme i osvežiti telo: 35 minuta pilatesa je sve što vam je potrebno* (objektiv.rs, 11. 2. 2021);

(44) *Najbolji trik za nesanicu: Dovoljno je da uradite samo ovo i odmah ćete utoniti u san* (krstarica.com, 6. 12. 2025).

У пр. 43 јављају се две независне клаузе којима се исказује позитивна последица (тј. које су еквиваленти аподози), а које заузимају позицију првог

²⁰ Овакви примери уочени су и у корпусу који се тиче акцијских (промотивних) понуда, уп. *Tri čera i dobijate popust od 25% na Lagunine knjige* (ФБ, *Laguna*, 29. 3. 2019) (Шафер, 2019а, стр. 179). Храковски такође дележи сличне случајеве и у другим језицима, нпр. *Another word from (you), and I call the police! [Још једна реч и зовем їолицїїју!]* (Храковскиј, 2005, стр. 8).

места – у оваквим примерима читаоцу се одмах скреће пажња на позитивне резултате, одмах му се дају обећања, а потом се наводи шта је потребно да се уради како би се постигли жељени резултати.

(ђ) Модални глаголски изрази и њима сличне конструкције могу се, осим у презенту, јавити и у футуру првом. Такав је случај у следећем примеру:

$$V1_{\text{FutI (MOD)}} + [\text{и}] + V2_{\text{FutI}}$$

(45) *BICE DOVOLJNA SAMO JEDNA KAŠIKA I ZABORAVIĆETE NA ZATVOR, KUĆNA MEŠAVINA ČISTI CREVA KAO OD ŠALE* (srecne.republika.rs, 1. 6. 2016).

(е) И, на крају, оба предиката могу бити формализована императивом – императив друге клаузе може бити замењен футуром првим, будући да се њиме приказује последица која ће уследити ако се примени препорука изречена првом клаузом, односно првим императивом.

$$V1_{\text{Imp}} + + [\text{и}] + V2_{\text{Imp}}$$

(46) *Potražite u apotekama promotivne DermoPure pakete i uživajte u čistom tenu puni samopouzdanja* (ФБ, *Eucerin*, 16. 8. 2018);

(47) [...] *zato potražite Smart Water u odabranim prodavnicama i uživajte u ovoj jedinstvenoj vodi* (zena.blic.rs, 11. 7. 2018);

(48) *ZATEGNITE KOŽU BEZ ESTETSKIH ZAHVATA: Isprobajte i uverite se!* (espresso.co.rs, 25. 2. 2021);

(49) *Probajte i uverite se: Najlakši način da se rešite gorčine u krastavcima* (pink.rs, 10. 9. 2025);

(50) *Isprobajte ovaj starinski recept za saher tortu i uverite se zašto je najbolji* (direktno.rs, 9. 12. 2025);

(51) *Rešenje za loš san: Skandinavci se kunu u ove rutine pred spavanje – probajte i uverite se i sami* (pink.rs, 10. 12. 2024);

(52) *HRSKAVE PILEĆE ROLNICE NAJTRAŽENIJE NA MREŽAMA Napravite i uverite se zašto milioni vole ovo jelo* (alo.rs, 10. 12. 2025);

(53) *Najbolja PRIRODNA prehrana za biljke – Probajte i uverite se u ČUDO geranijum tonika!* (svezazenu.net, 6. 9. 2025).

Као што примери показују, у другој клаузи јављају се глаголи *уживајћи* и *уверити се*. Наиме, лексичка семантика глагола има пресудну улогу за овакву функцију императива – након што читалац *примени*, односно (*ис*)*проба* одређени производ (иако је у пр. 46 и 47 употребљен глагол *поишражити* у првој клаузи, подразумева се да ће читалац *примени*, односно *испробати* оно што *нађе* – одређени производ), резултат ће бити *уживање* – говорник *ће се уверити* у позитивне ефекте примењеног производа или учињене радње.

Закључна размајрања

У овом кратком прегледу саставних реченица с кондиционалним међуклаузалним семантичким односом, у којима се првом клаузом нешто препоручује, док се другом клаузом обећавају позитивне последице примене онога што је препоручено, уочени су одређени фреквентни модели у новинарском функционалном стилу. Најчешће је реч о двопредикатским реченицама, али се јављају и вишепредикатске реченице; клаузе су повезане везником *и*, али могу бити повезане и асиндетски. Корпус је показао да су овакве реченице честе у новинским насловима, а да су предикати најчешће формализовани императивом (предикат прве клаузе) и футуром првим (предикат друге клаузе). Уочена је висока фреквентност глагола *заборавиџи* и *имаџи* у другој клаузи, са адекватним допунама (нпр. *Појрскајџи намешџај овим домаџим миксом и заборавиџе на џрљавиџину; Одвојџи џри минуџа свакој дана и имаџеџи лице без дора*). Осим ове синтаксичке комбинације, уочени су и други глаголски облици у клаузама – оба предиката могу бити у императиву (при чему је у корпусу други предикат често лексикализован глаголом *уживаџи* и *увериџи се*, нпр. *Пробајџи и увериџе се у чудо џеранијум џоника!*), а први предикат, осим у императиву, може бити исказан и другим средствима исказивања императивности – нпр. презентом или футуром модалних предикатских конструкција (као што су *џоџредно је* и *довољно је*, нпр. *Довољно је да урадиџе само ово и одмах џеџе уџонуџи у сан*). У новинским насловима честе су и елидиране клаузе (нпр. *Два сасџојка и џеруџ џе несџаџи као од шале* → *Ако [уџоџредиџе] два сасџојка, џеруџ џе несџаџи као од шале*).

Анализом сличних примера саставних реченица, али и супротних и раставних реченица, дао би се допринос испитивању исказивања категорије кондиционалности у српском језику. Осим у новинарском функционалном стилу, независносложене реченице с кондиционалним међуклаузалним семантичким односом јављају се и у другим функционалним стилевима и у друкчијој врсти текста, те би таква испитивања показала које све синтаксичко-семантичке и прагматичке одлике оваквих реченица утичу на њихову условно-последичну интерпретацију.

Извори џрађе

021: <https://www.021.rs>

025: <https://www.025.rs>

24sedam: <https://www.24sedam.rs>

ИГ – Instagram: <https://www.instagram.com>

ФБ – Fejsbuk: <https://www.facebook.com>

Alo: <https://www.alo.rs>
 B92: <https://www.b92.net>
 Blic žena: <https://www.zena.blic.rs>
 Cosmopolitan: <https://www.cosmopolitan.com>
 Direktno: <https://www.direktno.rs>
 Dnevno: <https://www.dnevno.rs>
 Espresso: <https://www.espresso.co.rs>
 Informer: <https://www.informer.rs>
 Krstarica: <https://www.krstarica.com>
 Lepota i zdravlje: <https://www.lepotaizdravlje.rs>
 Muški magazin: <https://www.muskimagazin.rs>
 Naslovi: <https://www.naslovi.net>
 NSuživo: <https://www.nsuživo.rs>
 Objektiv: <https://www.objektiv.rs>
 Pink: <https://www.pink.rs>
 Plandište online: <https://www.plandisteonline.com>
 Pokazivač: <https://www.pokazivac.com>
 Prva: <https://www.prva.rs>
 Religija: <https://www.religija.republika.rs>
 Srbija danas: <https://www.sd.rs>
 Srećne: <https://www.srecne.republika.rs>
 Sve za ženu: <https://www.svezazenu.net>
 Tensilen: <https://www.tensilen.com>
 Uspesna žena: <https://www.uspesnazena.com>
 YT – Jutjub: <https://www.youtube.com>

Литература

- Антонић, И. (2005). Синтакса и семантика падежа. У: М. Ивић (ур.), *Синтакса савременога српског језика. Просте реченице* (стр. 119–300). Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Ковачевић, М. (2012). *Узрочно семантичко поље*. Београд: Јасен.
- Ковачевић, М. (2015). *О реченици и њеним члановима*. Београд: Јасен.
- Пипер, П. (2005). Семантичке категорије у простој реченици: синтаксичка семантика. У: М. Ивић (ур.), *Синтакса савременога српског језика. Просте реченице* (стр. 575–982). Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Пипер, П., Клајн, И. и Драгићевић, Р. (2022). *Нормативна граматика српског језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Поповић, Љ. (2005). Комуникативне функције просте реченице. У: М. Ивић (ур.), *Синтакса савременога српског језика. Просте реченице* (стр. 983–1057). Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Шафер, М. (2019а). Промотивне (акцијске) понуде у рекламном дискурсу исказане независносложеном реченицом са кондиционалним међуклаузалним

- семантичким односом. *Прилози истраживању језика*, 50, 169–181. <https://doi.org/10.19090/ppj.2019.50.169-181>
- Шафер, М. (2019). Реалне условне реченице и појам услова у јеванђељима *Новой завети* у преводу Вука Стефановића Караџића (1847). *Religija i tolerancija*, 31, 123–152.
- Шафер, М. (2020). Директив и претња исказани независнословеном реченицом са кондиционалним међуклаузалним семантичким односом. *Прилози истраживању језика*, 51, 189–206. <https://doi.org/10.19090/ppj.2020.51.189-206>
- Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford: University Press.
- Ivić, M. (1983). *Lingvistički ogledi*. Beograd: Prosveta.
- Ličen, M. (1987). *Govorni čin direktiva i njihova jezička realizacija u nemačkom i srpskohrvatskom jeziku*. Novi Sad: Institut za strane jezike i književnost.
- Mrazović, P. i Vukadinović, Z. (2009). *Gramatika srpskog jezika za strance*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Radovanović, M. (1977). Imenica u funkciji kondenzatora. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, XX (1–2), 1–162.
- Radovanović, M. (1990). *Spisi iz sintakse i semantike*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića – Dobra vest.
- Searle, J. R. (1976). A classification of illocutionary acts. *Language in Society*, 5(1), 1–23.
- Silić, J. i Pranjković, I. (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Vasić, V. (1995). *Novinski reklamni oglas. Studija iz kontekstualne lingvistike*. Novi Sad: LDI.
- Xrakovskij, V. S. (Ed.) (2005). *Typology of Conditional Constructions*. Muenchen: Lincom Europa.

Marina J. ŠAFER

University of Novi Sad

Faculty of Philosophy

Department of Serbian Language and Linguistics

Novi Sad (Serbia)

A Recommendation Expressed by a Coordinate Sentence with a Conditional Interclausal Semantic Relation

Summary

This paper examines a type of coordinate sentence in which a conditional–consecutive semantic relation can be observed between the clauses: the first clause contains a recommendation, while the second functions as a promise that follows once the recommended action is carried out. Such a compound sentence can be transformed into a complex sentence with a conditional clause, since performing the recommended action represents the condition for the announced positive consequence—that is, the promise—to take effect

(cf. *Do this exercise ten minutes before going to bed and you will forget about insomnia* → *If you do this exercise ten minutes before going to bed, you will forget about insomnia*).

The corpus comprises online texts belonging to the journalistic functional style, sourced from various websites (such as *b92.net*, *zena.blic.rs*, *direktno.rs*, *muskimagazin.rs*, etc.). It specifically targets sections that offer lifestyle recommendations, including health, fashion, home décor, plant care, and similar topics.

The analysis focuses on the syntactic properties of such compound sentences (the presence or omission of conjunctions, the verbal forms of predicates in both clauses, etc.), alongside their semantic properties (the lexical semantics of the verbs realizing the predicates) and pragmatic functions (the speech acts performed by the clauses). The corpus shows that such sentences are frequent in newspaper headlines, with predicates most commonly realized by the imperative in the first clause and the future tense in the second. Additionally, a high frequency of the verbs *forget* and *have* is observed within the second clause. Elliptical clauses are also prominent in newspaper headlines (e.g. *Two ingredients and dandruff will disappear* → *If [you use] two ingredients, dandruff will disappear*).

Keywords: coordinate sentences; compound sentences; conditionality; conditional clauses; recommendation; promise.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).